

O‘QUV JARAYONIDA ELEKTRON TA’LIM MUHITIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Chorshanbiyev Choriyor Ismadullo o‘g‘li,

Aminov Istam Barnoyevich

Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetining O‘zbekiston-Finladiya
pedagogika instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy kompyuter texnologiyalari-dan keng foydalanish va uning sifatiiy va miqdoriy ko‘rsatkichlarini aniqlash, hamda olingan natijalarni tahlil va bashorat qilish masalalar yoritiladi.

Kalit so‘zlar: axborot tizimlari, sifatiiy va miqdoriy ko‘rsat-kichlari,natijalarni tahlil va bashorat qilish.

Bugungi kunda barcha sohalarda zamonaviy kompyuter texnologiyalaridan keng foydalanish va uning sifatiiy va miqdoriy ko‘rsatkichlarini aniqlash, hamda olingan natijalarni tahlil va bashorat qilish kerak bo‘ladi. Buning uchun shu ko‘rsatkichlarni o‘z ichiga oluvchi axborot tizimini yaratish kerak bo‘ladi. Bu axborot tizimida yuqori malakali, tajribali va faol o‘qituvchi-mutaxassislar jamoasi tomonidan qabul qilingan har bir qarorlar har doim ham kerakli samarani bermaydi. Jamiyatni taraqqiy etishi natijasida bu muammolar yildan yilga ortib borib o‘z yechimini kutib turmoqda. Bu aytilganlarning hammasi ham to‘lig‘incha o‘quv va tarbiyaviy jarayonlarida kompyuter texnologiyalaridan foydalanishga ham tegishlidir.

Oliy ta‘lim muassasalarining o‘quv va tarbiyaviy jarayonining barcha turlarida kompyuter texnologiyalaridan foydalanish va uning samaradorligini oshirish ko‘plab miqdoriy va sifatiiy ko‘rsatkichlari bilan baholanadi va shular asosida tahlil qilinadi[1]. Ana shu ko‘rsatkichlarni baholash, tahlil va bashorat qilish uchun oliy ta‘lim muassasalarining axborot tizimini yaratish muhim vazifalardan biridir.

Oliy ta‘lim muassasalarining o‘quv va tarbiyaviy jarayonining axborot tizimining sifati va samaradorligi quyidagilar orqali aniqlanadi[2]:

- axborot tizimi uzluksiz ta’lim jarayoniga qo’yilgan talabga mos kelishi hamda uning maqsad va mohiyatni o‘zida aks ettirishi lozim;
- elektron axborot resurslari va dasturiy ta’minotdan foydalanish imkoniyatining mavjudligi, undan foylanishning engilligi, soddaligi va sifatining turiligi;
- foydalaniladigan elektron axborot resurslarining to‘liqligi, tezkorligi va ishonchliligi, axborot olishning qulayligi va ixchamligi.

Oliy ta’lim muassasalarida o‘quv va tarbiyaviy jarayonini sifatiy va miqdoriy ko‘rsatkichlari samaradorligini oshirish uchun u yuqori darajali axborot tizimi bilan ta’minlanilishi hamda quyidagi sifatlarga ega bo‘lishi lozim:

- agar elektron axborot resurslarni to‘plovchi, saqlovchi va xizmat ko‘rsatuvchi tashkiliy tuzilma mavjud bo‘lishi, o‘quv-tarbiya jarayonini samaradorligini ta’minlash axborot tizimi boshqa elektron axborot resurslari bilan integrallashgan bo‘lishi;
- ta’lim sifatini boshqarish jarayonining asosiy qismi bo‘lgan oliy ta’lim muassasalarining axborot tizimi sifatini tahlil qilish va baholash tizimi yaratilgan va faoliyat ko‘rsatayotgan bo‘lishi;
- oliy ta’lim muassasalari o‘qituvchilari va talabalarini axborot texnologiyalari bo‘yicha savodxonligini talab darajasiga oshirish uchun maxsus o‘quv kurslari faoliyat ko‘rsatishi, turli darajadagi foydalanuvchilar uchun mo‘ljallangan va turli ko‘rinishidagi elektron axborot resurslari mavjud bo‘lishi;
- axborot tizimidan foydalanish uchun ilmiy va o‘quv-uslubiy adabiyotlar bilan ta’minlangan elektron kutubxona bo‘lishi hamda Internet tarmog‘ida yuqori tezlikda ishlash imkoniyatining mavjud bo‘lishi, lokal tarmoqlar zamonaviy kompyuterlar va dasturiy vositalar bilan ta’minlangan bo‘lishi lozim.

Oliy ta’lim muassasalarining kompyuter va axborot texnologiyalari-dan foydalanish samaradorligi bilan bog‘liq bo‘lgan axborot muhitining tashkil etuvchilarining sifatiy va miqdoriy ko‘rsatkichlarini quyidagi ko‘rinishda ifodalash mumkin[2]:

- kompyuter texnikasining va undagi o‘rinlarning umumiy soni;
- bitta kompyuterga to‘g‘ri keladigan talabalar soni;
- serverlar va global tarmoqqa ulangan kompyuterlar soni;
- lokal kompyuter tarmoqlar va web-saytlarning mavjudligi;
- global kompyuter tarmog‘i orqali murojoat qilish mumkin bo‘lgan elektron o‘quv materiallar, darsliklar, qo‘llanmalar, ya‘ni elektron kutubxona katalogining mavjudligi;
- dars jarayonida foydalanish uchun mo‘ljallangan o‘rgatuvchi , o‘qitish va namoyish dasturlari soni;
- o‘qituvchi va talabalarning axborot texnologiyalari savodxonligini oshirish bo‘yicha o‘quv kurslarining mavjudligi;
- boshqa ta‘lim muassasalari va tashkilotlaridan oliy ta‘lim muassasaining tarmog‘iga murojoat qilish imkoniyatining ta‘minlanganligi.

Oliy ta‘lim muassasalarining axborot tizimida quyidagi ko‘rinishda dasturiy vositalar mavjud bo‘ladi:

- tizimli va amaliy dasturlar;
- barcha umumta‘lim fanlari bo‘yicha o‘qitish dasturlari ;
- talabalar bilimni nazorat qilish test-dasturlari;
- o‘qituvchilar ilmiy va pedagogik salohiyatini aniqlovchi dasturlar;
- oliy ta‘lim muassasasini bitiruvchilarini sifatiiy va miqdoriy ko‘rsatkichlarini aniqlovchi dasturlar.

Oliy ta‘lim muassasalarida o‘quv-tarbiyaviy jarayonlarni sifatiiy va miqdoriy ko‘rsatkichlarini yaxshilashda axborot tizimining intranet va Internet-serverning axborot-uslubiiy ta‘minoti - Intranet ichki foydalanuvchilar uchun mavjud elektron axborot resurslardan, Internet esa ichki va tashqi foydalanuvchilar uchun ham elektron axborot resurslaridan foydalanish imkonini beradi. Chunki axborot tizimining ma‘muriy tarmog‘i intranet-serverda joylashgan bo‘ladi, hamda axborot-ma‘lumotlar funksiyasini bajaradi, ya‘ni ma‘muriy xodimlarning ishchi o‘rinlarini o‘quv-tarbiyaviy jarayonga tegishli kerakli me‘yoriy hujjatlar, hisobot, ma‘lumotli

axborotlar, ya'ni me'yoriy-boshqarish hujjatlarining axborot to'plami, buyruqlar, qarorlar, ko'rsatmalar, hujjatlar, bir yilga mo'ljallangan o'quv-tarbiyaviy ish rejasi, soatlar hajmi va taqsimoti, ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha o'qituvchilarga uslubiy ko'rsatma, reja va buyruqlardan iborat bo'lgan tarbiyaviy ish, ilg'or pedagogik tajribalarini o'rganish va umumlashtirish, o'quv-metodik adabiyotlarning tahlili, o'qituvchilarning uslubiy ishlanmalari bo'yicha qarorlardan iborat uslubiy ish, o'quv jarayoni, o'qituvchilarning o'quv-tarbiyaviy faoliyati, malaka oshirish, o'qituvchilarning attestatsiyasining nazorati natijalari va hokozalardan iborat bo'lgan axborotlar bilan ta'minlaydi.

Oliy ta'lim muassasalari shaxsiy web-server va web-saytlariga ega bo'lishlari zarur, chunki bu oliy ta'lim muassasida olib borilayotgan o'quv-tarbiyaviy jarayonlarni va barcha turdagi ish faoliyatlarini reklama qilish, o'qituvchilarning pedagogik ish tajribalarini ommalashtirish, o'quv-tarbiyaviy jarayoni uchun kerakli zamonaviy dasturiy vositalar bilan ta'minlash, shu bilan birga Internet tarmog'ida ishlash imkoniyatini yaratuvchi tarmoq elektron axborot resurslaridan foydalanish imkonini beruvchi vositadir.

Umuman aytganda, oliy ta'lim muassasalarida kompyuter texnologiyalari va dasturiy vositalardan foydalanish sifati va samaradorligini oshirish uning axborot tizimini tashkil etgan elektron axborot resurslari hamda texnik va dasturiy vositalaridan unumli foydalanishga bog'liq bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. «Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari» to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 24-aprel 2017-yil, Toshkent.
2. Василев В. Н. Модели управления вузом на основе информационных технологий. Петрозаводск: Изд-во ПетрГУ, 2000.
3. Нестеров В. Л., Радченко В. И. Критерии учебной деятельности вуза // Информатика и образование. 2004. № 3. С. 113–114